

بررسی رابطه استفاده آسیب زا از تلفن همراه و اعتیاد به اینترنت با طلاق عاطفی

معلمان شهر کرمانشاه

Investigating the relationship between mobile phone harmful use and Internet addiction with emotional divorce of teachers in Kermanshah city

Fatemeh Rezaei

M. A., Kermanshah Branch of Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.

fatemeh1381rezaei@gmail.com

فاطمه رضایی

کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.

Abstract

The purpose of this study was to investigate the relationship between mobile phone harmful use and internet addiction with the emotional divorce of female teachers in Kermanshah. The statistical population of this study included all married female teachers in Kermanshah city in 1969-97. Using multi-stage cluster sampling, 269 people were selected as sample based on Morgan's table. The questionnaire for injuries They came from the Genaro mobile phone, the Kimberley Young Internet addiction, and Gutman's affectionate divorce. Data were analyzed using the Pearson correlation coefficient. Simultaneous regression analysis was used to predict emotional divorce. The results showed that the mean and standard deviation of the vulnerable mobile phone use variables were 57.74 ± 20.71 , 40.32 ± 14.35 and 40.92 ± 14.35 , and 9.9 ± 4.63 , respectively. There is a positive and significant correlation between the harmful use of mobile phones and Internet addiction with an emotional divorce score at the level of <0.001 . Predictive variables are 0.35 of the emotional divorce variance. Therefore, according to the results of this study, emotional divorce is predictable based on the use of mobile phone harmful and Internet addiction, and it can be predicted from the underlying conditions and people at risk of mobile phone harmful use and internet addiction. Emotional divorce prevented.

Keywords: emotional divorce, mobile phone harmful use, internet addiction, teachers

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه استفاده آسیب زا از تلفن همراه و اعتیاد به اینترنت با طلاق عاطفی معلمان زن شهر کرمانشاه انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه ی معلمان زن متأهل شهر کرمانشاه در سال ۹۷-۱۳۹۶ بودند که با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای، ۲۶۹ نفر بر اساس جدول مورگان به عنوان نمونه در نظر گرفته شد و به پرسشنامه های استفاده آسیب زا از تلفن همراه جنارو، اعتیاد به اینترنت کیمبرلی یانگ و طلاق عاطفی گاتمن پاسخ دادند. داده ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون تحلیل شدند. برای پیش بینی طلاق عاطفی از تحلیل رگرسیون همزمان استفاده شد. نتایج نشان داد میانگین و انحراف معیار متغیر استفاده آسیب زا از تلفن همراه 57.74 ± 20.71 ، 40.32 ± 14.35 و 40.92 ± 14.35 و 9.9 ± 4.63 ، به ترتیب است. بین استفاده آسیب زا از تلفن همراه و اعتیاد به اینترنت با نمره کل طلاق عاطفی در سطح $p < 0.001$ همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد و متغیرهای پیش بین با هم 0.35 واریانس طلاق عاطفی را تبیین می کنند. بنابراین با توجه به نتایج پژوهش حاضر طلاق عاطفی بر پایه استفاده آسیب زا از تلفن همراه و اعتیاد به اینترنت قابل پیش بینی است و می توان با شناسایی شرایط زمینه ساز و افراد در معرض خطر استفاده آسیب زا از تلفن همراه و اعتیاد به اینترنت، از طلاق عاطفی پیشگیری کرد.

واژه‌های کلیدی: استفاده آسیب زا از تلفن همراه، اعتیاد به اینترنت،

طلاق عاطفی، معلمان

ویرایش نهایی: خرداد ۹۹

پذیرش: شهریور ۹۷

دریافت: خرداد ۹۷

نوع مقاله: پژوهشی

مقدمه

خانواده بستر رشد و رفاه جسمی و روانی اجتماعی کودک و عامل تحقق تعادل فیزیکی، روانی و اجتماعی انسانها است (یوسفی نجف آبادی، ۱۳۹۴). خانواده جوهره ای زنده و در حال تغییر است که با استفاده از اعضای خویش و در جریان ارتباطی دائمی، تعاملی و طرح دار با یکدیگر یک کل را سازمان دهی می کند و در طول زمان و مکان گسترش می یابد (موسوی، رشیدی و گل محمدیان، ۱۳۹۶). اولین گام برای ارضای این نیاز اساسی و طبیعی ازدواج است. به رغم خوشایند بودن پیوند ازدواج، رضایت زوجین به آسانی به دست نمی آید و در نتیجه قوی ترین پیوند انسانی یعنی ازدواج، در مستحکم ترین قرارگاه آن، یعنی سامانه خانواده، در معرض خطر جدی قرار خواهد گرفت

(آپریسا و کریستیا، ۲۰۱۲). بنابراین مسئله ازدواج و زناشویی یکی از مهم ترین و اساسی ترین موضوعات مورد توجه جامعه بشری است و اولین تعهد عاطفی و حقوقی است که افراد در بزرگسالی قبول می کنند. روابط مطلوب توأم با رضایت در درون خانواده به سازگاری مؤثر افراد در موقعیت گوناگون یاری می رساند و از طرف دیگر تعارضات زناشویی، زمینه آسیب روانی را فراهم می کند (گودرزی و همکاران، ۱۳۹۵). ادبیات زناشویی به طور گسترده، عوامل مؤثر در پیش بردن رفتارهای ارتباطی را مطالعه می کند (هامت، کاستاندا و یول آ، ۲۰۱۶).

ناسازگاری ها و اختلاف های زناشویی چه به طلاق بیانجامد و چه به صورت فرمایشی کشمکش های طاقت فرسایی را به بار آورد؛ آثار روانی اجتماعی آن، هم برای زن و شوهر و هم برای فرزندان آن ها به صورت افسردگی، احساس پوچی، ناامیدی و از خودبیگانگی تجربه می شود، و ضربات مهلکی بر پیکر جامعه وارد می آورد. به همین جهت است که شناخت و درمان اختلاف های زناشویی برای هر جامعه ای با هر ایدئولوژی و مکتبی در درجه اول اهمیت قرار دارد (شاکری، ۱۳۹۳). پدیده طلاق و اختلاف زناشویی دارای عوارض و پیامدهایی است که از دیرباز آن را به عنوان یک مسأله اجتماعی مطرح ساخته است. طلاق آسیب ها و نارسایی هایی هم در سطح فردی و هم در سطح اجتماعی به همراه دارد (سندفیلد، ۲۰۰۶). وجود اختلاف و درگیری در خانواده، نتایج و پیامدهایی به دنبال دارد که گریبانگیر همسران، فرزندان آن ها و جامعه بزرگتر می شود (سفیری و محرمی، ۱۳۸۸).

طلاق جزو ۱۰ رویداد فشارزای زندگی رتبه بندی شده است. در هیچ زمانی مانند عصر حاضر، جامعه دچار خطر انحلال و آثار سوء ناشی از آن نبوده است. آمار رو به گسترش طلاق که مرکز آمار ایران منتشر می کند، حاکی از رشد دوبرابری میزان طلاق طی سال های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ بوده است (نعیمی، ۱۳۹۰). آمار رسمی طلاق به طور کامل نشان دهنده میزان ناکامی همسران در زندگی زناشویی نیست، زیرا در کنار آن آمار بزرگ تری به طلاق های عاطفی اختصاص دارد، یعنی به زندگی های خاموش و توخالی که زن و مرد در کنار هم به سردی زندگی می کنند ولی تقاضای طلاق قانونی نمی کنند (اعزازی، ۱۳۸۷).

در مورد بررسی شرایط علی و میانجی طلاق عاطفی، نتایج پژوهش بستانی و همکاران نشان داد که طلاق عاطفی پدیده ای تک عاملی نیست، بلکه مجموعه ای از عوامل (عدم تأمین نیاز عاطفی، بی توجهی مرد، مشکلات ارتباطی، تفکر و نگرش ناهماهنگ زن و مرد، عدم همدلی و همراهی مرد با زن و غیره) در پیوند باهم منجر به طلاق عاطفی می شوند (باستانی و همکاران، ۱۳۹۰). اگر در گذشته درباره طلاق عاطفی و عواقب و پیامدهای آن کمتر سخن رفته، شاید یکی از دلایل این باشد که تعداد موارد طلاق عاطفی به اندازه امروزه نبوده است (آزادی و همکاران، ۱۳۸۹). طلاق عاطفی به صورت رسمی سنجیده نشده است، اما در برخی منابع گفته می شود که دو برابر طلاق قانونی است (سالک، ۱۳۸۵).

انجمن روان پزشکی آمریکا، اعتیاد به اینترنت را یک الگوی استفاده از اینترنت که موجب اختلال عملکردی شده و با حالات ناخوشایند درونی در طول یک دوره دو ماهه همراه باشد، تعریف کرده است (یانگ و روگرز، ۱۹۹۸). به نظر می رسد یکی دیگر از عوامل تأثیر گذار بر طلاق عاطفی، مسئله اعتیاد اینترنتی باشد. استفاده از اینترنت در تمام دنیا به طرز باور نکردنی در حال افزایش است. در عصری که انواع رسانه ها احاطه خود را بر سراسر عالم گسترده اند، نقش شگفت انگیز رسانه های نوین در تحولات اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و حتی امنیتی انکارناپذیر است. یکی از این رسانه های نوین که امروزه توسط بسیاری از افراد در سراسر جهان مورد استفاده قرار می گیرد تلفن همراه است که به طور روز افزون به مدل ها و قابلیت های آن افزوده می شود. شواهد نشان دهنده آن است که استفاده مفرط از تلفن همراه مرتبط با الگوهای رفتاری دیگر از جمله بیدار ماندن در شب و اشتغال به تبادل پیام کوتاه و همچنین وابستگی عاطفی است که در ذهن کاربران ایجاد می شود، به طوری که این افراد معتقدند بدون استفاده از تلفن همراه قادر به زندگی کردن نیستند (کمپب اپیو و سوگیرا، ۲۰۰۵).

بنابراین با رشد فناوری، شاهد پیدایش رقبات جدید در کنار خانواده، نظیر رسانه های ارتباط جمعی و فناوری های ارتباطی نویت از جمله اینترنت و ماهوار هستیم که در امر جامعه پذیر کردن افراد سهیم اند. اینترنت و ماهواره، یکی از پر مخاطب ترین رسانه ها در سراسر دنیا هستند که امروزه نقش مهمی در رشد شخصیت افراد بازی می کنند. اغلب صاحب نظران و اندیشمندان حوزه ارتباطی جمعی به این اجماع رسیده اند که بشر در حال ورود به دوره جدیدی از تاریخ رسانه هاست. در این میان، بعضی از صاحب نظران حوزه رسانه بر این باورند

1 - Oprisan & Cristea

2 - Hammett, Castañeda & Ulloa

که در این دوره، جامعه جدیدی در حال شکل گیری است که از ویژگی های عمده آن، حاکمیت فناوری های نویت است که در اصطلاح جامعه اطلاعاتی نیز نامیده می شود (علیخواه، ۱۳۸۷).

امروزه با ظهور فناوری های جدید در زمینه اطلاعات و ارتباطات، بسیاری از مشکلات ارتباطی و اطلاعاتی هموار گشته و راه های رسیدن به جدیدترین اخبار و اطلاعات در کوتاه ترین زمان آسان شده است. یکی از این فناوری ها، تلفن همراه است. فناوری تلفن همراه پدیده جهانی است که به سرعت در حال رشد و پیشرفت است به طوری که تعداد مشترکین تلفن همراه در برخی از کشورها از شمار جمعیت آن ها فراتر رفته است (والش^۱، ۲۰۰۷). گسترش شهر نشینی موجب گردیده است تلفن همراه به عنوان نماد ارتباط همه جانبه عصر حاضر معرفی گردد و این خصیصه، تلفن همراه را به مفهوم جامعه مجازی فراگیر نزدیک می کند. تلفن همراه به عنوان تکنولوژی کاریماتیک در مقایسه با تکنولوژی های دیگر چون کامپیوترهای لپ تاپ تجسم فرهنگی پیدا کرده و به صورت گسترده ای وارد زندگی اجتماعی مردم شده است (فورچونیتی^۲، ۲۰۰۱؛ به نقل از عاملی، ۱۳۸۵). افزایش قابلیت های تلفن همراه نیز به این امر دامن زده است چرا که به کاربران خود این امکان را می دهد تا بهتر و بیشتر در هر زمان و مکانی جهت ارتباطی، سرگرمی و مقاصد دیگر از تلفن همراه خود استفاده نمایند. چنین فوایدی موجب محبوبیت تلفن همراه گردیده و احتمال استفاده افراطی از این فناوری را افزایش می دهد. پژوهشگران هرگونه استفاده بیش از حد و اجباری از تلفن همراه به عنوان یکی از علایم اعتیاد غیردارویی در نظر گرفته اند (کولیز^۳، ۲۰۱۰). ترکمان و همکاران (۱۳۹۳) و ساروخانی (۲۰۰۷) در مطالعات جداگانه خود به این نتیجه رسیدند که عدم صمیمیت با همسر بیشترین تأثیر را بر طلاق عاطفی دارد. اعتیاد به اینترنت هر یک از زوجین، موجب دور شدن آن ها از یکدیگر و کاهش صمیمیت می شود (حسینی و همکاران، ۱۳۹۴).

مطالعات متعددی به تبیین بسترها و عوامل تعیین کننده طلاق پرداخته اند. این مطالعات به بسترها و عواملی نظیر بیکاری، ناامنی اقتصادی (زرگر و نشاط دوست، ۱۳۸۸؛ عیسی زاده و همکاران، ۱۳۸۹)، سن پایین ازدواج (تورنتون و راجرز^۴، ۱۹۸۷؛ علی مند گاری، ۱۳۹۲)، ناهمسان همسری و هم کفو نبودن (اسحاقی و همکاران، ۱۳۹۱)، تجربه دوستی و رابطه با جنس مخالف قبل از ازدواج (کمپودش^۵، ۲۰۰۳؛ خلیج آبادی فراهانی، ۱۳۹۲)، نارضایتی زناشویی (قادرزاده و همکاران، ۱۳۹۱)، نفوذ رسانه ها به ویژه ماهواره و تلفن همراه (نعیمی، ۱۳۸۹)، برابری گرای جنسیتی و ایده های فمینیستی (کالمین^۶ و همکاران، ۲۰۰۴)، بسترهای فرهنگی طلاق (قلی زاده و همکاران، ۱۳۹۴) و... به عنوان بسترهای طلاق تأکید شده اند.

متاثر از اختراع های پرشتاب و رسانه های متعدد، مسائلی چون تغییر نقش های زنان و مردان، کاهش تعداد فرزندان، شکاف نسل ها، گسترش ناسازگاری ها و خشونت های خانوادگی، مسائل جسمی، روحی و در نهایت، طلاق و نیز بعضی جرائم اجتماعی، همواره ذهن اندیشمندان را به خود مشغول کرده است. امروزه کارکردهای رسانه های جمعی به تدریج جای ارتباط چهره به چهره را گرفته و موجب شده است فضای انفرادی، به جای فضای جمعی و عاطفی در خانواده حاکم شود. به طوری که گسترش تکنیکی رسانه های شنیداری و رایانه ای، ارتباطی مستقیم را با فردگرایی و دوری از فضای روانی و عاطفی خانواده نشان می دهد. به عبارت دیگر این ابزارها، به تدریج فضای روانی و محیطی گفت و گو را خدشه دار می کنند و اعضای خانواده را به جای همگرایی، به واگرایی سوق می دهند تا جایی که هر عضو خانواده، صرفاً در یک فضای فیزیکی مشترک زندگی می کنند و کاهش تعامل ها، اهداف آنها را نیز نسبت به هم، واگراتر می کند. در نتیجه افراد خانواده به جای ارتباط با یکدیگر که به تقویت پیوندهای عاطفی و انسجام اعضای خانواده منجر می شود، با ابزارهای الکترونیکی ارتباط برقرار می کنند، ارتباط که بار عاطفی، احساسی و هیجانی ندارد. در واقع، استفاده آسیب زا از تلفن همراه و اعتیاد به اینترنت از طریق ایجاد اختلال در فرآیندهای ارتباطی زن و شوهر و افزایش فاصله میان آن ها می تواند زمینه ساز بروز آسیب های مختلفی در خانواده شود که یکی از این آسیب ها، طلاق عاطفی زوجین است (سلیمی و همکاران، ۱۳۸۸). با توجه به پیامدهای نامطلوب و زیان آور اعتیاد اینترنتی و استفاده آسیب زا از تلفن همراه برای جامعه و اعضای خانواده، علی الخصوص زنان که هسته اصلی خانواده را تشکیل می

1 - Walsh

2 - Forchonety

3 - Choliz

4 - Thornton & Rodgers

5 - Kamp Dush

6 - Kalmjin

دهند و مسئولیت تربیت فرزندان را به عهده دارند(اعزازی، ۱۳۸۷)، پژوهش حاضر در صدد آن است که به این سؤال اساسی پاسخ دهد که آیا بین استفاده آسیب زا از تلفن همراه و اعتیاد به اینترنت با طلاق عاطفی در معلمان رابطه وجود دارد؟

روش

پژوهش حاضر با توجه به هدف بنیادی و با توجه به روش، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه معلمان زن شهر کرمانشاه در سال ۱۳۹۷-۱۳۹۶ بودند که با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای و نیز با استفاده از جدول مورگان ۲۶۹ تعیین شد. بدین ترتیب که ابتدا از بین ۳ ناحیه موجود در کرمانشاه به صورت تصادفی ناحیه ۳ انتخاب و پس از لیست کردن کل مدارس این ناحیه، چند مدرسه را به صورت تصادفی انتخاب کرده و سپس ۲۶۹ پرسشنامه در بین دبیران زن متأهل توزیع گردید. به منظور تجزیه تحلیل داده های این پژوهش از شاخص ها و روش های آماری نظیر میانگین، انحراف معیار، همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون گام به گام از نرم افزار SPSS-۱۹ استفاده شد.

ابزار سنجش

مقیاس استفاده آسیب زا از تلفن همراه (COS) جنارو: به دنبال گسترش مشکل استفاده بی رویه از تلفن همراه، جنارو، فلورس، گومز و همکاران در سال ۲۰۰۷ این پرسشنامه را ساخته اند و پایایی مقیاس به روش همسانی درونی روی دانشجویان دختر و پسر اسپانیایی ۰/۸۵ گزارش شده است(جنارو و همکاران، ۲۰۰۷). این مقیاس بر اساس ده شاخص روانشناختی از DSM تهیه شده است. این مقیاس هیچ خرده مقیاسی ندارد و در یک طیف لیکرت شش گزینه ای از هرگز تا همیشه نمره گذاری می شود. در پژوهشی که به منظور بررسی روایی و پایایی نسخه فارسی این پرسشنامه انجام شده است ۲۱ ماده آن دارای روایی مناسبی تشخیص داده شده اند. همانگونه که اشاره شد این مقیاس ۲۳ سوال است اما نسخه فارسی آن ۲۱ سوال دارد. هر سوال از ۱ تا ۶ نمره گذاری می شود و جمع نمرات ۲۱ پرسش نمره کلی آزمودنی را نشان می دهد. هرچه نمره فرد بالاتر باشد نشان دهنده استفاده مفرط او از تلفن همراه است. یاسمی نژاد و گل محمدیان (۱۳۹۰) پایایی این پرسشنامه را با استفاده از روش بازآزمایی و آلفای کرونباخ ۰/۹۰ گزارش کرده اند(یاسمی نژاد و گل محمدیان، ۱۳۹۰). در پژوهش حاضر آلفای کرونباخ ۰/۸۱ به دست آمد.

پرسشنامه اعتیاد به اینترنت: تست اعتیاد به اینترنت یکی از معتبرترین تست های مربوط به سنجش اعتیاد اینترنتی است که توسط دکتر کیمبرلی یانگ آبداع شده است. این پرسشنامه دارای ۲۰ سوال بوده و هدف آن سنجش میزان اعتیاد به اینترنت در افراد مختلف می باشد. طیف پاسخدهی آن به صورت لیکرت بوده و دارای پنج درجه می باشد. برای بدست آوردن امتیاز کلی پرسشنامه حاصل جمع امتیازات داده شده توسط پاسخ دهنده به تک تک سوالات پرسشنامه را با هم جمع می کنیم. نمره بدست آمده نمره کلی پرسشنامه بوده و دامنه ای از ۲۰ تا ۱۰۰ را خواهد داشت. بدیهی است که هر چه این نمره بالاتر باشد، بیانگر اعتیاد بالاتر فرد به اینترنت خواهد بود و برعکس. این پرسشنامه استاندارد است و روایی و پایایی آن در مطالعات قبلی با آلفای کرونباخ ۰/۹۰ گزارش شده است. نسخه فارسی این مقیاس در ایران نیز مورد استفاده قرار گرفته و ناستی زایی پایایی آن را با آلفای کرونباخ ۰/۸۱ و قاسم زاده با آلفای کرونباخ ۰/۸۸ تایید کرده اند(به نقل از بحری و همکاران، ۱۳۹۰).

پرسشنامه طلاق عاطفی: این پرسشنامه در کتاب گاتمن آمده و توسط ارمغان جزایری ترجمه شده که دارای ۲۴ گویه بوده و هدف اصلی آن سنجش طلاق عاطفی از نظر زوجین است. شیوه نمره گذاری این پرسشنامه براساس طیف دو گزینه ای بلی و خیر می باشد. برای بدست آوردن امتیاز کلی پرسشنامه، پاسخ های بله با هم جمع می شوند. این امتیاز دامنه ای از ۰ تا ۲۴ خواهد داشت، اگر تعداد پاسخ های بله برابر ۸ و بالاتر بود زندگی زناشویی در معرض خطر و جدایی قرار دارد. ماهی و عسگری (۱۳۹۳) در پژوهشی جهت تعیین روایی ظاهری و محتوایی پرسشنامه، نخست آن را به تایید اساتید خبره رساندند، سپس برای بدست آوردن پایایی از آلفای کرونباخ استفاده کردند که ضریب پایایی پرسشنامه بالاتر از ۰/۷ بدست آمد.

1 - cell- phone over- use scale

2 . Young internet addiction test

3 -Kimberly Young

4 . Emotional Divorce Questionnaire

یافته‌ها

جدول (۱) میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
استفاده آسیب زا از تلفن همراه	۲۶۹	۵۷/۷۴	۲۰/۷۱	۲۹	۱۰۹
اعتیاد به اینترنت	۲۶۹	۴۰/۲۸	۱۴/۳۵	۲۲	۶۷
طلاق عاطفی	۲۶۹	۹/۶۹	۴/۶۳	۰	۱۶

نتایج جدول ۱، نشان می‌دهد که میانگین متغیر استفاده آسیب زا از تلفن همراه ۵۷/۷۴، اعتیاد به اینترنت ۴۰/۲۸ و میانگین متغیر طلاق عاطفی ۹/۶۹ می‌باشد.
جدول ۲، همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول (۲) همبستگی بین استفاده آسیب زا از تلفن همراه، اعتیاد به اینترنت و طلاق عاطفی

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معناداری
استفاده آسیب زا از تلفن همراه	۰/۴۳	۰/۰۰۱
اعتیاد به اینترنت	۰/۵۹	۰/۰۰۱
طلاق عاطفی	۰/۵۹	۰/۰۰۱

نتایج جدول ۲، نشان می‌دهد که بین استفاده آسیب زا از تلفن همراه و اعتیاد به اینترنت با طلاق عاطفی همبستگی مثبت و معناداری در سطح $p=0/001$ وجود دارد.
جدول ۳، نتایج تحلیل رگرسیون همزمان برای پیش بینی طلاق عاطفی براساس استفاده آسیب زا از تلفن همراه و اعتیاد به اینترنت را نشان می‌دهد.

جدول (۳) نتایج تحلیل رگرسیون همزمان برای پیش بینی طلاق عاطفی براساس استفاده آسیب زا از تلفن همراه و اعتیاد به اینترنت

متغیر پیش بین	R	R ²	F	B	Std	β	t	P
تلفن همراه	۰/۵۹	۰/۳۵	۷/۸۴	۰/۳۹	۱/۷۶	۰/۹۰	۴/۳۴	۰/۰۰۱
اعتیاد به اینترنت			۹	۰/۱۹	۰/۰۲	۰/۵۹	۸/۹۳	۰/۰۰۱

برای پیش بینی طلاق عاطفی از تحلیل رگرسیون همزمان استفاده شد و نتایج نشان داد که F مشاهده شده ($F=79/84$) معنادار است و متغیر پیش بین با هم ۰/۳۵ واریانس طلاق عاطفی را تبیین می‌کنند. بنابراین ضرایب رگرسیونی متغیر پیش بین نشان می‌دهند که استفاده آسیب زا از تلفن همراه با $\beta=0/39$ و $t=4/34$ و اعتیاد به اینترنت با $\beta=0/59$ و $t=8/93$ توان پیش بینی طلاق عاطفی را دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان داد که بین استفاده آسیب زا از تلفن همراه و اعتیاد به اینترنت با طلاق عاطفی رابطه مثبت معناداری وجود دارد و استفاده آسیب زا از تلفن همراه و اعتیاد به اینترنت توان پیش بینی طلاق عاطفی را دارند. که این یافته با نتایج پژوهش اسکارفی، ترکمان و ساروخانی (۱۳۹۳)، گنجی، نیازی و ملک پور شهری (۱۳۹۴) همخوان می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که اغلب کارشناسان رسانه اعتقاد دارند که با ورود تلویزیون و ماهواره در جامعه معادله‌های اجتماعی و معرفتی نیز تغییر عمده ای کرده است به طوری که

مک لوهان، از تلویزیون به مثابه رسانه ای هوشمند یاد می کند که سبب شده است جهان به دهکده الکترونیکی تبدیل شود. و جان فیدر از انقلابی سخن به میان می آورد که در زمینه اطلاعات و ارتباطات در جهان روی داده و بر زندگی همه انسان های روی کره زمین تاثیر گذاشته است و تاثیرهای پایداری بر شخصیت و هویت انسان ها برجای نهاده است. از سوی دیگر ظهور اینترنت و ورود افراد به دنیای مجازی، تحول های شگرفت دیگری را به وجود آورده است و به افراد، فرصت تجربه شکل خاصی از ارتباطات اجتماعی را داده است که در آن، حضور اجتماعی واقعی وجود ندارد. در اینترنت، ارزش های اجتماعی جدیدی ارائه می شود که منحصر به گروه ها و اجتماع های مجازی است. اینترنت به کاربرانش فرصت مساوی می دهد تا در صورت حضور در شبکه های اجتماعی، به عنوان یک عضو مورد احترام، پیرفته شوند. درجه تقویت این رفتارها، به میزان کمبود دیگر منابع و وضعیت های اجتماعی و خانوادگی شخص بستگی دارد. این موضوع ممکن است آن قدر تقویت شود که بعضی از افراد خانواده برای مدتی به روابط اجتماعی زندگی واقعی دربرآورد ساختن نیازهایشان توجه نداشته باشند. از این منظر، اینترنت زندگی بشر را نه تنها آسان تر نمی سازد، بلکه سبب ایجاد اختلال و پیچیدگی می شود. چنین کارکردهای جذابی ممکن است به استفاده بیش از حد از اینترنت بینجامد، چیزی که موجب ایجاد اختلال هایی می شود که آن را اعتیاد به اینترنت می نامیم (امیدی و همکاران، ۱۳۸۷).

علاوه بر حوزه های فردی و اجتماعی، امروزه با گسترش کاربرد اینترنت در دنیا به عنوان یک رسانه تعاملی، به بحث هایی در مورد تاثیر اینترنت بر ارتباط های خانوادگی انسان ها نیز توجه شده است، زیرا زندگی و روابط خانوادگی، مهم ترین رویدادهایی هستند که هر فرد در طول زندگی خود تجربه می کند. اینگلهارت معتقد است اشاعه رسانه های جمعی، به تغییر ارزش ها منجر شده است، به طوری که در عصر کنونی جهانی شدن ارتباطات و رسانه ها بر شکاف ارزش های نسلی در خانواده تاثیر گذاشته است. اینترنت و ماهواره به تدریج فضای روانی و ارتباطی داخل خانواده را خدشه دار می کند و اعضای خانواده را به واگرایی سوق می دهند. در این صورت اگرچه اعضای خانواده ظاهراً در یک فضای مشترک زندگی می کنند، تعامل عاطفی و سازنده ای با یکدیگر ندارند. روان شناسان معتقدند پیوند عاطفی که یکی از مولفه های خانوادگی منسجم است در اثر استمرار فضای گفت و گو و تبادل نظر میان اعضای آن، شکل می گیرد اما رسانه های جمعی از جمله ماهواره و اینترنت، به اشکال گوناگون پیوندهای عاطفی در خانواده را مخدوش می کنند و به آن آسیب می رسانند. این پژوهش با محدودیت هایی روبرو بوده است. عواملی از جمله نبود آمار رسمی، جدید و واضح از طلاق عاطفی در کل کشور و در شهر کرمانشاه، انتقاد به پرسشنامه طلاق عاطفی به دلیل دو گزینه ای بودن آن و نداشتن طیف، نداشتن قابلیت تعمیم نتایج این مطالعه به دیگر شهرها و همچنین کمبود پژوهش های انجام شده توسط پژوهشگران در زمینه موضوع مورد مطالعه، محقق را در جمع آوری اطلاعات با محدودیت های مواجه نمود. حدود نیمی از زنان متأهل شهر کرمانشاه در معرض طلاق عاطفی هستند و با توجه به مشاهده ارتباط آن با استفاده آسیب زا از تلفن همراه و اعتیاد به اینترنت توصیه می شود به مقوله اعتیاد اینترنتی به سبب آمار بالای آن و پیامدهایش بر خانواده و همچنین رابطه نزدیک آن با طلاق عاطفی توجه اساسی شود. بنابراین، از آنجا که پیشگیری بسیار ساده تر از درمان است، برای داشتن خانواده ای سالم و بالنده و بالتبع جامعه ای سالم، باید در حوزه آسیب های خانواده نیز به رویکرد پیشگیرانه توجهی ویژه داشته باشیم. لذا نیاز است مدیران نظام سلامت به این مسأله توجه داشته باشند و از طریق اقداماتی همچون آموزش و مشاوره قبل از ازدواج به زوجین در خصوص شناسایی عوامل زمینه ساز طلاق عاطفی و مشاوره در مورد آن ها به خانواده ها توسط سازمان های مربوط، موجب افزایش انسجام خانواده ها و ایمن شدن آن ها در برابر این پدیده های نوظهور بشوند.

منابع

- آزادی شهدخت؛ سهامی سوسن؛ قهرمانی، زهرا، قلی پور، گلناز (۱۳۸۹). ارزیابی عوامل اجتماعی زمینه ساز طلاق عاطفی در میان کارکنان زن شرکت بهره برداری نفت گچساران. نشریه زن و بهداشت، ۱(۳): ۱۰۱-۱۱۷.
- اسحاقی، محمد؛ محبی، سیده فاطمه؛ ستار، پروین و محمدی، فریبرز (۱۳۹۱). سنجش عوامل اجتماعی مؤثر بر درخواست طلاق زنان در شهر تهران، فصلنامه زن در توسعه و سیاست، ۱۰(۳): ۹۷-۱۲۴.
- اسکرافی، مریم؛ ترکمان، فرح و ساروخانی، باقر (۱۳۹۳). اثر شبکه های اجتماعی بر طلاق عاطفی در شهر مشهد. مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۲(۱): ۲۵۰-۲۲۵.
- اعزازی، شهلا (۱۳۸۷). جامعه شناسی خانواده، با تاکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر. تهران، نشر روشنگران مطالعات زنان. چاپ پنجم.

- باستانی، سوسن؛ گلزاری، محمود و روشنی، شهره (۱۳۹۰). پیامدهای طلاق عاطفی و استراتژی‌های مواجهه با آن، فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۷(۲۶): ۲۴۱-۲۵۷.
- بحری، نرجس؛ صادق مقدم، لیلا؛ خدادوست، لیلی؛ محمدزاده، جلال و بنفشه، الهه (۱۳۹۰). وضعیت اعتیاد به اینترنت و ارتباط آن با سلامت عمومی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گناباد، مراقبت‌های نوین، فصلنامه علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. ۳(۸): ۱۷۳-۱۶۶.
- ترکمان، فرح؛ اسکافی، مریم؛ عیدگاهیان، ندا و سهرابی، ایرج (۱۳۹۳). همگنی، صمیمیت و طلاق عاطفی با استفاده از نرم‌افزار تحلیل شبکه، دانش اجتماعی و فرهنگی، ۶(۱): ۲۵-۵۰.
- حسینی، سید مهدی؛ همت فرد، حکمت‌الله؛ اصفهانی، پروانه و مرادپور، ایمان (۱۳۹۴). بررسی وضعیت سلامت روان و ارتباط آن با اعتیاد به اینترنت دانشجویان دانشگاه پیام نور واحد شهرستان چرام، مجله دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، ۲۲(۲): ۴۸۱-۴۸۹.
- خلج‌آبادی‌فراهانی، فریده (۱۳۹۲). چالش پیش‌روی خانواده و امنیت اجتماعی، تأثیر مشارکت با جنس مخالف قبل از ازدواج بر رخداد طلاق. مقاله ارائه شده در همایش خانواده، امنیت و جامعه، دانشگاه یزد، ۱۵(۵۸): ۱۰-۱۱.
- زرگر، فاطمه و نشاط دوست، حمید طاهر (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر در بروز طلاق در شهرستان فلاورجان. فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۳(۱): ۷۴۹-۷۳۷.
- سالک، ناصر (۱۳۸۵). نزدیک اما خیلی دور (طلاق عاطفی)، فصلنامه بهروز، ۱۷(۳): ۲۴-۲۵.
- سفیری، خدیجه و محرمی، معصومه (۱۳۸۸). بررسی پیوند ناهمسان همسری فرهنگی با میزان اختلاف زناشویی، فصلنامه مطالعات زنان، ۷(۳): ۵۱-۳۱.
- سلیمی، عظیمه؛ جوکار، بهرام و نیک‌پور، روشنگر (۱۳۸۸). ارتباطات اینترنتی در زندگی: بررسی نقش ادراک حمایت اجتماعی و احساس تنهایی در استفاده از اینترنت، مطالعات روانشناختی، ۵(۳): ۸۱-۱۰۲.
- عاملی، رضا (۱۳۸۵). فردگرایی جدید و تلفن همراه: تکنولوژی فردگرایی و هویت مجله الکترونیکی رسانه جهانی، (۱).
 علیخواه، فردین (۱۳۸۷). گفتگو با روزنامه اعتماد ملی ۱۳۸۷/۱/۱۹.
- علی‌مندگاری، ملیحه (۱۳۹۲). نگرش به طلاق و عوامل مؤثر بر آن در چارچوب نظریه گذار دوم جمعیتی (مطالعه‌ای در شهر تهران)، پایان‌نامه دکتری جمعیت‌شناسی، دانشگاه تهران.
- عیسی‌زاده، سعید؛ بلالی، اسماعیل و قدسی، علی محمد (۱۳۸۹). تحلیل اقتصادی طلاق، بررسی ارتباط بیکاری و طلاق در ایران طی دوره ۱۳۸۵-۱۳۴۵، مطالعات راهبردی زنان، ۱۳(۵۰): ۷-۲۸.
- قادرزاده، امید؛ قادرزاده، هیرش و حسن‌پناه، حسین (۱۳۹۱). عوامل پیش‌بینی‌کننده گرایش زوجین به طلاق در مناطق مرزی، ویژه‌نامه خانواده و طلاق، ۷(۱): ۱۰۲-۱۱۹.
- قلی‌زاده، آذر؛ بانکی‌پور، پورفرد، امیرحسین و مسعودی‌نیا، زهرا (۱۳۹۴). مطالعه کیفی تجارب مردان و زنان طلاق‌گرفته از عوامل فرهنگی زمینه‌ساز طلاق، فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۶(۱): ۳۹-۶۴.
- گنجی، محمد؛ نیازی، محسن و ملک‌پورشهرکی، علیرضا (۱۳۹۴). بررسی تأثیر اعتیاد به فناوری‌های نوین ارتباطی بر ازهم‌گسیختگی خانوادگی در شهرکرد. مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۴(۱): ۱۶۷-۱۹۴.
- گودرزی، فریبا؛ موسوی‌بجنودی، سید محمد و نوایی‌نژاد، شکوه (۱۳۹۵). بررسی روانشناختی تجاوز جنسی زناشویی با نگاهی بر جنبه فقهی و حقوقی موضوع. پژوهش‌نامه‌ی زنان؛ پژوهشکده علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۷(۱۸): ۶۷-۱۰۰.
- مامی، شهرام و عسگری، میترا (۱۳۹۳). نقش تمایز یافتگی خود و سبک‌های دلبستگی در پیش‌بینی طلاق عاطفی. همایش منطقه‌ای آسیب‌شناسی پدیده طلاق. https://www.civilica.com/Paper-TALAGH01-TALAGH01_036.html
- موسوی، مریم‌السادات؛ رشیدی، علیرضا و گل‌محمدیان، محسن (۱۳۹۶). اثربخشی درمان پذیرش و تعهد در افزایش رضایت زناشویی زنان و مردان آزاد. مجله مشاوره کاربردی، ۵(۲): ۹۷-۱۱۲.
- نعیمی، محمدرضا (۱۳۸۹). تأثیر تعامل خانواده و ماهواره در بروز پدیده طلاق: مطالعه موردی شهرستان گرگان، مجله تخصصی جامعه‌شناسی، ۱۱(۱): ۲۱۱-۱۹۲.
- یاسمی‌نژاد، پریسا و گل‌محمدیان، محسن (۱۳۹۰). بررسی رابطه پنج عامل پیش‌بینی‌کننده شخصیت و تلفات تلفن همراه در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی دزفول. پژوهش اجتماعی روانی اجتماعی، ۲(۱): ۷۹-۱۰۵.
- Beck S I. (2005). Efficacy of a forgiveness group intervention for aggressiver victims. Unpublished Doctoral Dissertation, Capbella University.
- Blume T W. (2006). Becoming a family counselor: A bridge to family therapy theory and practice. Hoboken, NJ, USA: Wiley.

- Choliz M.(2010). Mobile phone addiction: a point of issue. *Addiction*; 105(2):373-400.
- Hammett J F, Castañeda D M, Ulloa E. (2016). The association between affective and problem-solving communication and intimate partner violence among Caucasian and Mexican American couples: a dyadic approach. *Journal of Family Violence*, 31(2), 167-178.
- Jenaro C, Flores N, Gómez-Vela M, González-Gil F, Caballo C. (2007). Problematic internet and cell-phone use: Psychological, behavioral, and health correlates. *Addiction Research & Theory*; 15(3):309-20.
- Kalmjin M P M, De Graff A R, Poort man (2004). Interactions between Cultural and Economic Determinants of Divorce in the Netherland, *Journal of Marriage and Family*, 66(1): 75-89.
- Kamp Dush C M & et al (2003). The Relationship between Cohabitation and Marital Quality and Stability: Change across Cohorts? *Journal of Marriage and Family*, 65, Pp. 539–549.
- Kamib eppu K, Sugiura H (2005). Impact of the mobile phone on junior high school students' friends hips in the Tokyo metropolitan area. *Cyberpsychol Behav*. 2005; 8(1):121-30.
- Oprisan E, Cristea D. (2012). A few variables of influence in the concept of marital satisfaction. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 33, 468-472.
- Sandfield A.(2006). Talking Divorce: The Role of Divorce in Women Constructions of Relationship Status, *Feminism Psychology* 16(2): 155-173.
- Saroukhani B (2007). Studies in the recognition of the reality of divorce and its agents. Tehran University Press.
- Thornton A W L, Rodgers (1987). The Influence of Individual and Historical Time on Marital Dissolution, *Demography* 24, Pp. 1-22.
- Walsh SP, White KM. (2007). Me, my mobile, and i: The role of self- and prototypical identity influences in the prediction of mobile phone behavior. *J Appl Soc Psychol*; 37(10):205-234.
- Young K, Rogers R. (1998). the relationship between depression and Internet addiction. *Cyberpsychol Behave*; 1(1): 25-8.

